

Foti Benlisoy: Aptalların antiemperyalizmi ve 'faşizm mekaniği'

Posted on 05/12/2016

1 Ocak 1914'te Van'da, Alman sosyal demokrasinin "kurucu atalarından" olan ve 13 Ağustos 1913'te hayata veda eden August Bebel için bir anma etkinliği düzenlenir. Van'da Ermenice basılan "Askhatang" (Emek) dergisine göre etkinlikte "Sosyalizm Çağında Burjuvazi", "Karl Marx ve Eseri" başlıklı konuşmalar yapılmış, Bebel'in hayatı ve mücadelesinden kesitler aktarılmıştı. Toplantının sonunda bir flüt-piyano keman topluluğunun gerçekleştirdiği müzik dinletisinde Mozart, Chopin ve Wagner'in eserlerinden pasajlar çalınmıştı.

Bebel'in Van'da anılıyor olması şaşırtmasın. Hayatına bir işçi olarak başlayan sosyalist yazar ve eylemci, Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin kurucusu olmuş, ülkesinde işçi hareketini hedefleyen baskıcı politikalara karşı direnişi, 1870'deki Fransız-Alman savaşına karşı çıkması, Çin'deki Boxer ayaklanmasının Düvel-i Muazzama tarafından bastırılmasını kınaması, Alman güçlerinin Güneybatı Afrika'da Herero'ları katletmesini teşhir etmesi, onu uluslararası sosyalist hareketin en tanınan figürlerinden biri haline getirmişti.

Bebel deyince akla gelen şeylerden biri de onun meşhur "antisemitizm aptalların sosyalizmidir" ifadesiydi. Yahudi karşıtlığı ile sosyalizmin ne alakası var denilmesin. 1890'larda modern antisemitizm bir kitle hareketi olarak örgütlenmeye başladığında kendini

kapitalizmin gelişimine bir tepki olarak ifade ediyor, Yahudileri toplumsal bütünlüğü koruyan değerleri tarumar eden kapitalist modernliğin bir simgesi olarak hedefliyordu. Modern antisemitizm, “beynelmilel Yahudiliğin” dünyayı çeşitli vasıtalarla kontrol ettiği argümanını öne sürerek kapitalist modernlik karşısındaki plebyen tedirginliği belli bir kalıba dökmeye soyunuyordu. Bu doğrultuda da toplumsal eşitsizlikleri kınayan sosyalistlerin argümanlarını kullanıyor, maddi iktidar ilişkilerini kültürelleştirerek “toplumcu” pozlar takınabiliyordu. Hitler’in daha siyasal kariyerinin başındayken yaptığı bir konuşmada, “sosyalizmin ancak milliyetçilik ve antisemitizmle bir arada uygulanabileceğinin anlaşılacağı zamanlar gelecek” demesi tesadüf değildi.

İşte Bebel, “Yahudi karşıtlığı aptalların sosyalizmidir” derken antisemitizmin sosyalist tez ve eleştirileri yağmalayan bu yönelimine dönük tepkisini formüle etmeye çalışıyordu. Ancak Bebel’in bu ifadesini günümüze, siyasal iktidarın uluslararası sistemin hiyerarşik doğasına yöneltir görüldüğü eleştiriler için uyarlamak da mümkün. “Dünya beşten büyük” çıkışları, darbe girişiminin ardından ABD’ye yöneltilen ithamlar ve muhtelif konspirasyon teorilerinden mülhem “Batı karşıtı” iklim, pekâlâ “aptalların antiemperyalizmi” olarak tarif edilebilir. Tıpkı Yahudi karşıtlığının sosyalizmin kimi argümanlarını kültürel özlere atfedip ırksallaştırması misali, AKP’nin efelenmeyle “varın benim farkıma” küskünlüğü arasında salınan “Batı karşıtlığı”, antiemperyalist argümanları yozlaştırıyor.

DEMAGOJİK ‘ANTIEMPERYALİZM’İN CİLASI

AKP hükümetinin muhafazakâr popülist jargonunda “milletin adamı” Erdoğan, “küresel güç merkezlerine” rağmen mazlum İslam aleminin ihyası için seferber olmuş bir “Osmanlı torunu” olarak temsil ediliyor. Türkiye’nin bir “büyük güç” olmasının, yani küresel güç merkezlerinin iradesi dışında Müslümanların dünya çapında yardımına koşan bir merkez haline gelmesinin istenmediği, dolayısıyla da böylesi bir sürecin önünün türlü komplo ve kumpaslarla kesilmeye çalışıldığı, bizzat kabine üyelerince dillendirilen bir görüş. “Dünyanın

efendilerine” meydan okuyan, “one minute” diyebilen bir lider ve hükümet imajı popüler kılınmaya çalışılıyor. AKP’nin milliyetçi muhafazakârlığın eski bir teması olan “İslam dünyasının mürşid ve mürebbisi Türkiye” söylemini güncelleştirme biçimi, demagojik bir “antiemperyalizm” olarak geniş kitleleri Erdoğan etrafında konsolide eden bir mit yaratabiliyor.

Oysa olsa olsa muhayyel bir “Haçlı zihniyetini” hedefe koyan bu demagojik “antiemperyalizmin” cilasını az kazıdığımızda karşımıza devletler arası hiyerarşide çığ bir “sınıf atlama” istencinden, eski tipte bir “machtpolitik”, yani güç siyasetinden başka bir şey çıkmıyor. Güya mazlum milletlerin sesi olma iddiasındaki iktidar ve destekçilerinin sözleri, iki kez Fransa başbakanı olan ve Fransız kolonyal yayılmacılığının tavizsiz bir savunucusu olarak bilinen Jules Ferry’yi hatırlatıyor. “Üstün ırkların yükümlülüğü aşağı ırkları medenileştirmektir” sözleriyle tanınan Ferry, Fransız meclisinde 1884 senesinde yaptığı meşhur konuşmada, genelleyen uluslararası rekabet karşısında “eylemsiz kalmak, dünya işlerinde yer almamak, tüm Avrupa ittifaklarından uzak durarak bunları birer tuzak olarak görmek, Afrika ya da Şark’a yayılmayı maceracılık saymak”, Fransa’yı birinci ligden düşürmek olacaktır diye hayıflanıyordu. İşte Musul hakkında “sahada da masada da olmak” ısrarı, “Menbiç’i de Rakka’yı da alırız” söylemleri, yani Ferry’nin terimleriyle bu “dünya işlerinde yer alma” iştahı, Fransız devlet adamının dillendirdiği türde bir “ligde” kalma ya da bir üst lige çıkma takıntısının ürününden başka şey değil.

BUMERANG ETKİSİ

Fransız sömürgeciliğinin en küstah seslerinden Ferry ile mukayese abartı sayılmasın. Neticede bütün o böbürlenmelere karşın ülke içi ve dışında devreye sokulan güvenlikçi-militarist politikalar, fıkradaki “Kürt anasını görmesin” tabiriyle özetlenebilecek çizgide, nev-i şahsına münhasır denebilecek bir sömürgeci mahiyete sahip. Tam da o nedenle bu politikaların “orada”, uzakta kalacağını sanmak da gafletten başka şey değil. Hannah Arendt

daha İsrail kurulurken Filistin'i sömürgeleştirme girişiminin onu dejenere edeceğini, müstakbel İsrail'i militarist-otoriter bir rejime dönüştüreceği kehanetinde bulunurken de sömürgeciliği "totalitarizmin (yani faşizmin) kaynakları" arasında sayarken de bu gaflete karşı uyarıyordu. Foucault buna "bumerang etkisi" diyordu. Yani ona göre sömürgeciliğin Batı dışı dünyada gündeme getirdiği yönetme teknikleri bir müddet sonra sömürgeleştirilene de dönerek onun için de geçerli olmaya başlıyordu: "Çok sayıda kolonyal model Batı'ya geri taşındı ve sonuç, Batı'nın da bir tür kolonyalizm, kendine dönük bir dahili kolonyalizm deneyimlemesiydi."

Kabaca özetlersek bu "bumerang etkisi", sömürgeci uygulanan baskı ve tedhiş politikalarının ister istemez sömürgeleştirilene de etkileyeceği, aynı baskı ve disiplin tekniklerinin dönüp dolaşıp "metropolde" de gündeme geleceği anlamına gelir. Bu anlayışa göre Nazizmin yaptığı, Batı dışında uygulanan ırksal hiyerarşi, kolektif cezalandırma, kırım ve tedhiş politikalarının Avrupa kıtasının içine taşınmasından ibaretti. Yani sömürgecilik (bizdeki o meşhur tabiri biraz eğip bükersek), bir "faşizm mekaniğine" yol açıyordu.

Martinikli şair ve devrimci Aimé Césaire, bu "mekaniği" şöyle özetliyordu:

"Sömürgeleştirilen bir ulus, sömürgeleştirmeyi ve zoru meşrulaştıran bir ulus, zaten hasta bir medeniyettir; ahlaken sakatlanmış bir medeniyet. Karşı konulmaz biçimde bir sonuçtan diğerine ilerleyen bir medeniyet; öyle bir medeniyet ki bir yadsımadan diğerine, kendi Hitler'ini çağırır durur, yani kendi cezasını."

Fırat'ın doğusundaki en büyük kentin belediye başkanları içeri atılmışken Césaire'nin sözlerini tekrar tekrar okumakta yarar var. Zira biz batıdakiler sessiz kaldıkça o "faşizm mekaniği" işliyor, yani biz de "kendi cezamızı", "kendi Hitler'imizi" çağırıyoruz...

Kaynak: baslangicdergi.org